

TESSEDIK SÁMUEL

ÉLETE

RUZICKAY GYÖRGY

RAJZMŰVE

TESSEDIK

SÁMUEL

ÉLETE

RUZICKSKAY

GYÖRGY

RAJZMŰVE

TESSEDIK SÁMUEL ÉLETE

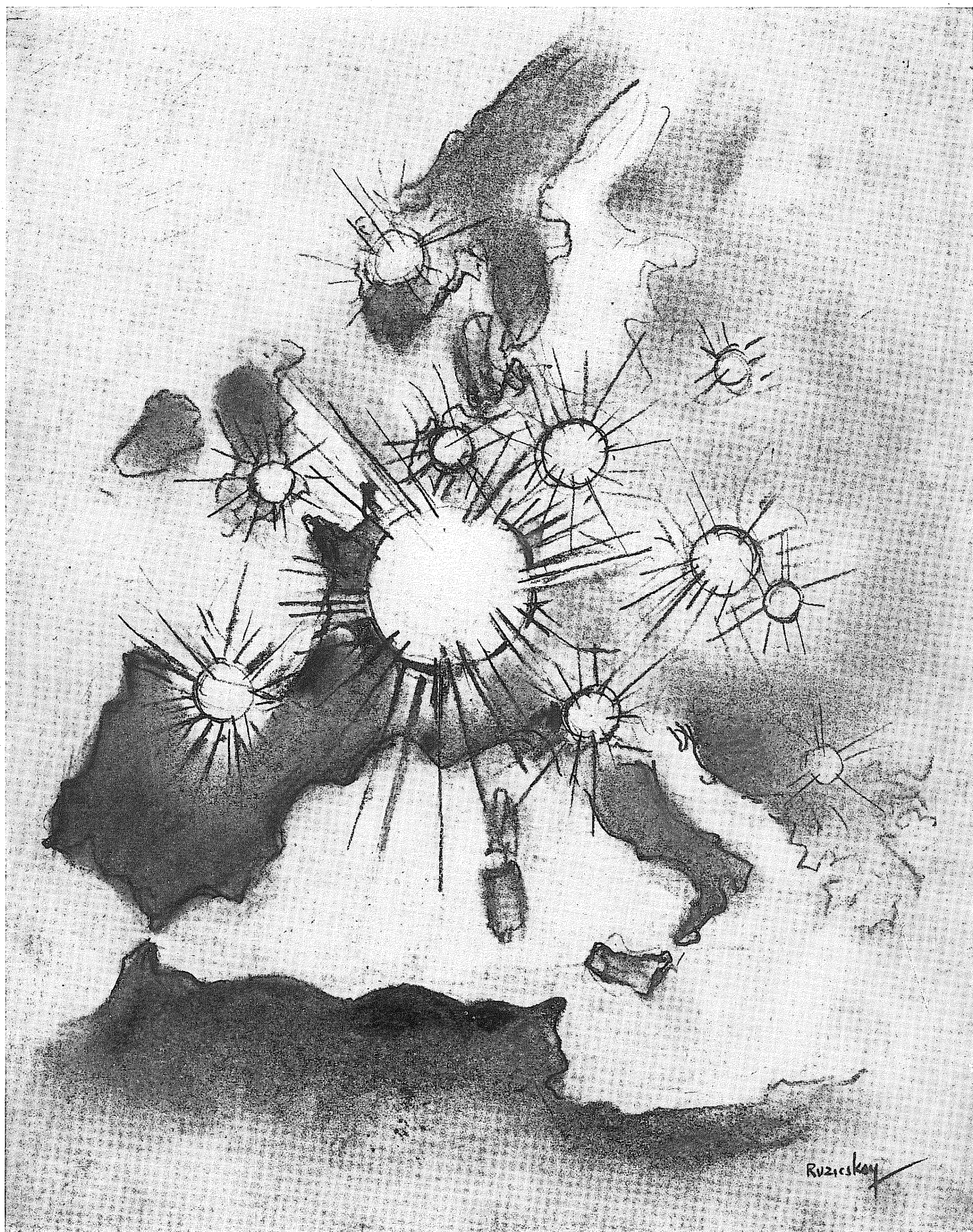
RUZICKSKAY
GYÖRGY
RAJZMŰVE

Ruzickay György

SZARVAS 1970.

A XVIII. SZÁZADBAN

a „felvilágosodás” századában vagyunk. Franciaországban már megindult a szabad gondolkodás utáni vágy. Párizs a központja ennek a felszabadító folyamatnak. Descartes, a nagy filozófus, racionális szellemi útmutatása nyitja meg az utat. Az ő, és az utána következők művei alapján rázzák meg Európa eddigi társadalmi felépítését.

Ruzskey

Nyomukban végig Európán, fények gyúlnak fel, a felvilágosodás fényei.

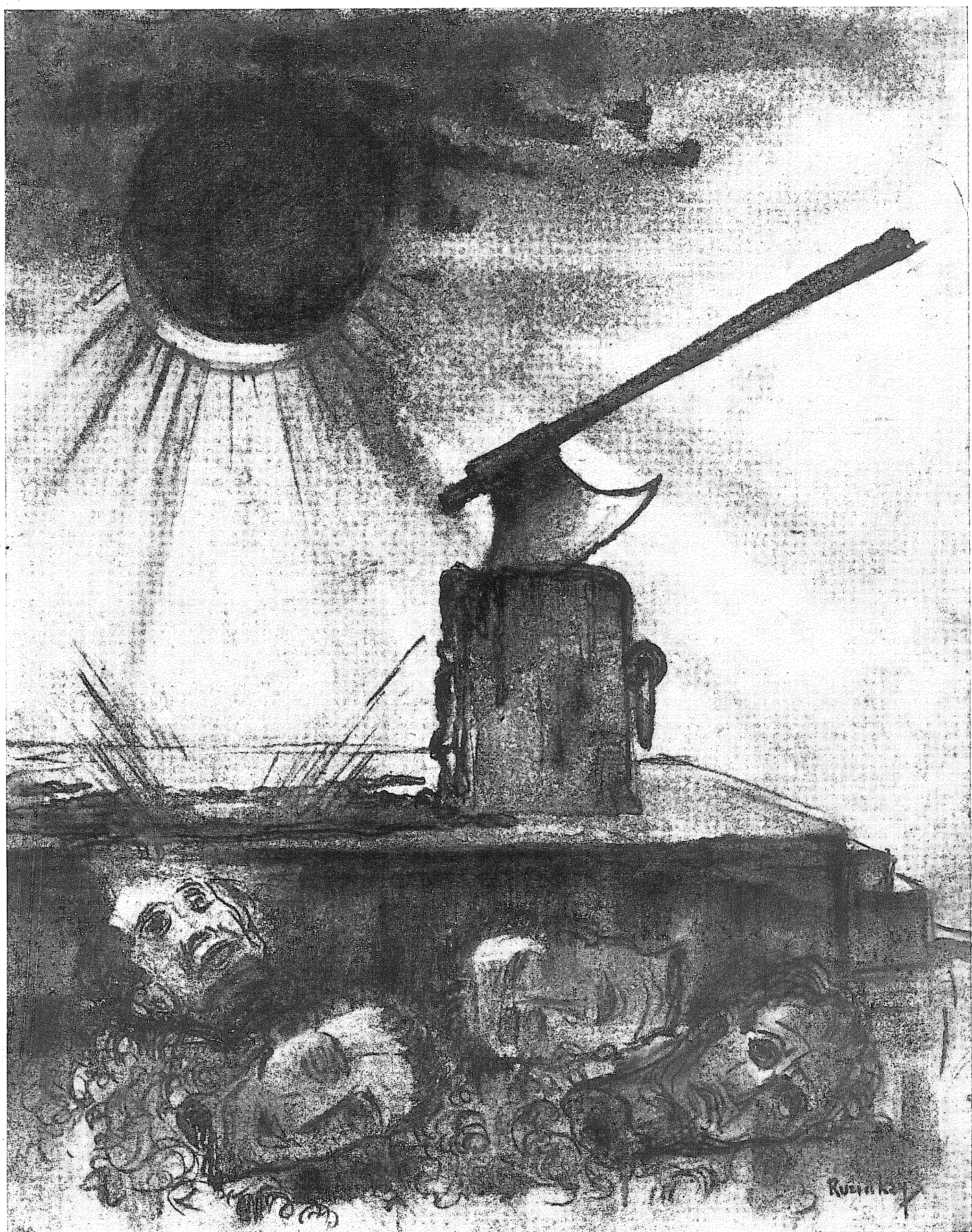
A nagy francia írók, elsősorban Voltaire szelleme világít be az elnyomás sötétjébe.

J. J. Rousseau megírja az ember és a természet szabad társulását.

és velük együtt sokan mások harca, készíti
elő a francia forradalmat.

Magyarországra is eljutnak, bár gyéren, e
fények, s a magyar jakobinusok véres el-
hullásában hunynak el.

De Békés megyében, a „Viharsarokban”
Vértessy és Péro lázad, és vezeti a parasztfelkelést,

majd Törő–Pető–Bujdosó forrongó kitörésében jelentkezik a nép elégedetlensége és harca.

Ám a nagy elnyomásban a föld népe szegényen,

jobbágyi sorban,

nyomorultan él...

Ebbe a környezetbe, Békés megyébe, Szarvasra, érkezett meg egy lelkes, művelt 25 éves ifjú ember, Tessedik Sámuel, evangélikus lelkésznek.

TESSEDIK SÁMUEL

1742-ben született Albertiben. Özvegy édesanyjával Pozsonyba megy, ott végzi, majd Debrecenben folytatja iskolai tanulmányait. Tudásszomja a németországi Erlangenbe vezeti, az ottani nagyhírű egyetemi professzorok mellé. Mindent meg akar tanulni, ismerni. Tanulmányozza az új termelési, kertészeti, és gazdasági módszereket, s megfigyeli az ottani fejlettebb életet.

Így, tudással és lelkesedéssel telten, és a tanulmányai során kiépített tervekkel, tett-vággyal, indult el, megválasztása után, az Alföldre.

De lássuk meg sorsát „**Önéletírása**” alapján:

„1767-ben érkeztem meg Szarvasra.

Kerestem a költők által oly ragyogó színek-
kel festett falusi élet egyszerűségét

és találtam rendetlen, szennyes utcákat

babonaságot (a nyírfavesszővel megvert
tehéntőgy véres tejet ad)

NYILVÁNOS HIVATALBA LÉPÉSEM:

Ott fogtam munkához, ahol a legégetőbb
szükség volt.

Beteglátogatásokat arra használtam fel, hogy nemcsak a beteget, hanem a családtagokat felvilágosítsam.

Főtörekvésemet oda fordítottam, hogy jövő generációhoz képest az ifjúságot neveljem. Az én eszményem szerinti mintaiskolát szerveztem.

Javasoltam egy olvasó-egylet alapítását...
megbuktam tervemmel.

Lakodalmakra, keresztelőkre, disznótorra
nem jártam

1780-ban

a szarvasi uraságtól kértem hat hold szikes földet.

Hazánkban mindeddig majdnem egészen elhanyagoltattak azok a tudományok, melyek a jobbított mezőgazdasághoz legtöbbel járulnak.

Az első két év alatt 53-féle terményt vetet-
tem el,

Kísérletem kicsiben, több évi próbálgatás
után sikerült

a kertészkedésben . . . nagy gyönyörűségem volt

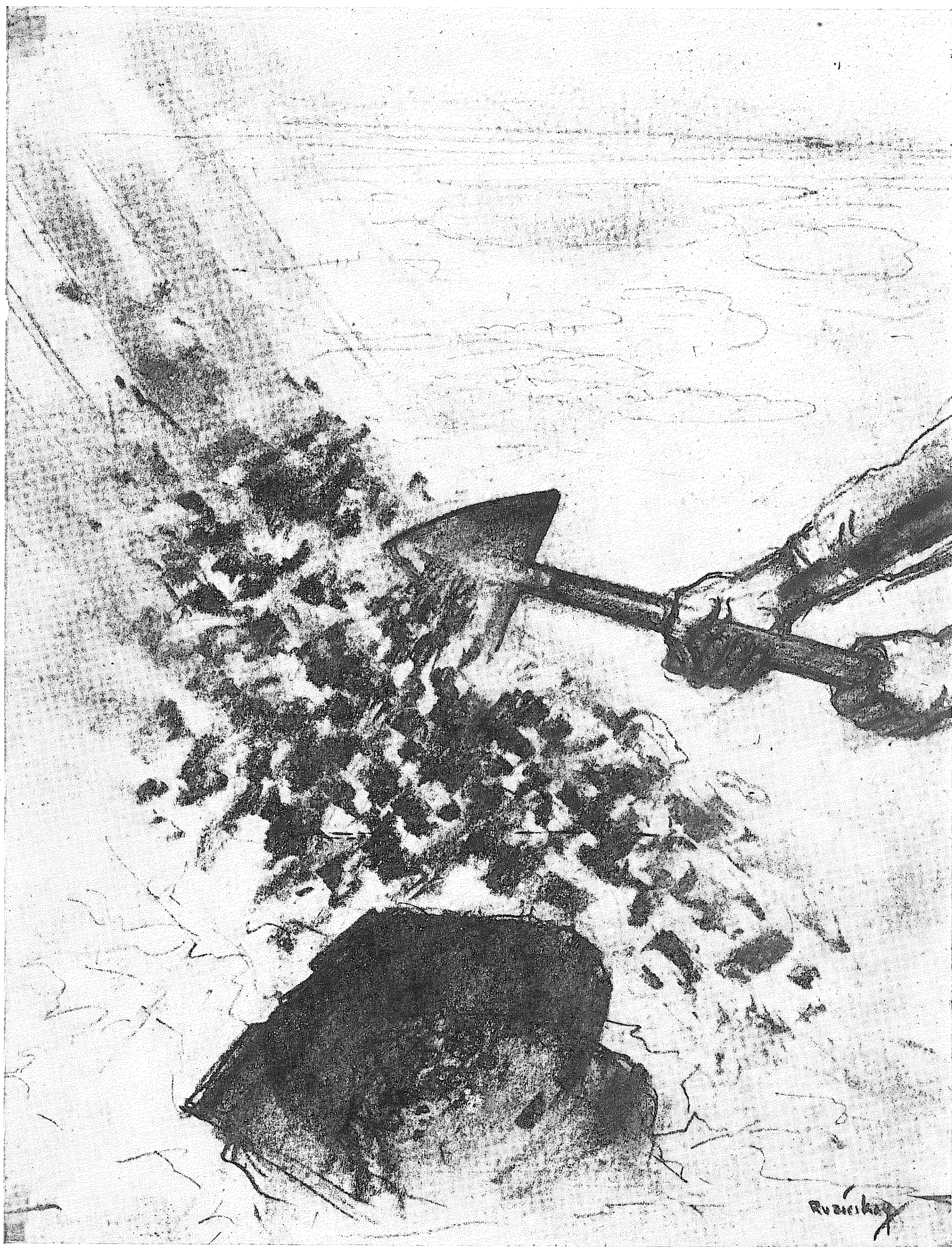
aki érez, az cselekedjék, és segítsen amit lehet

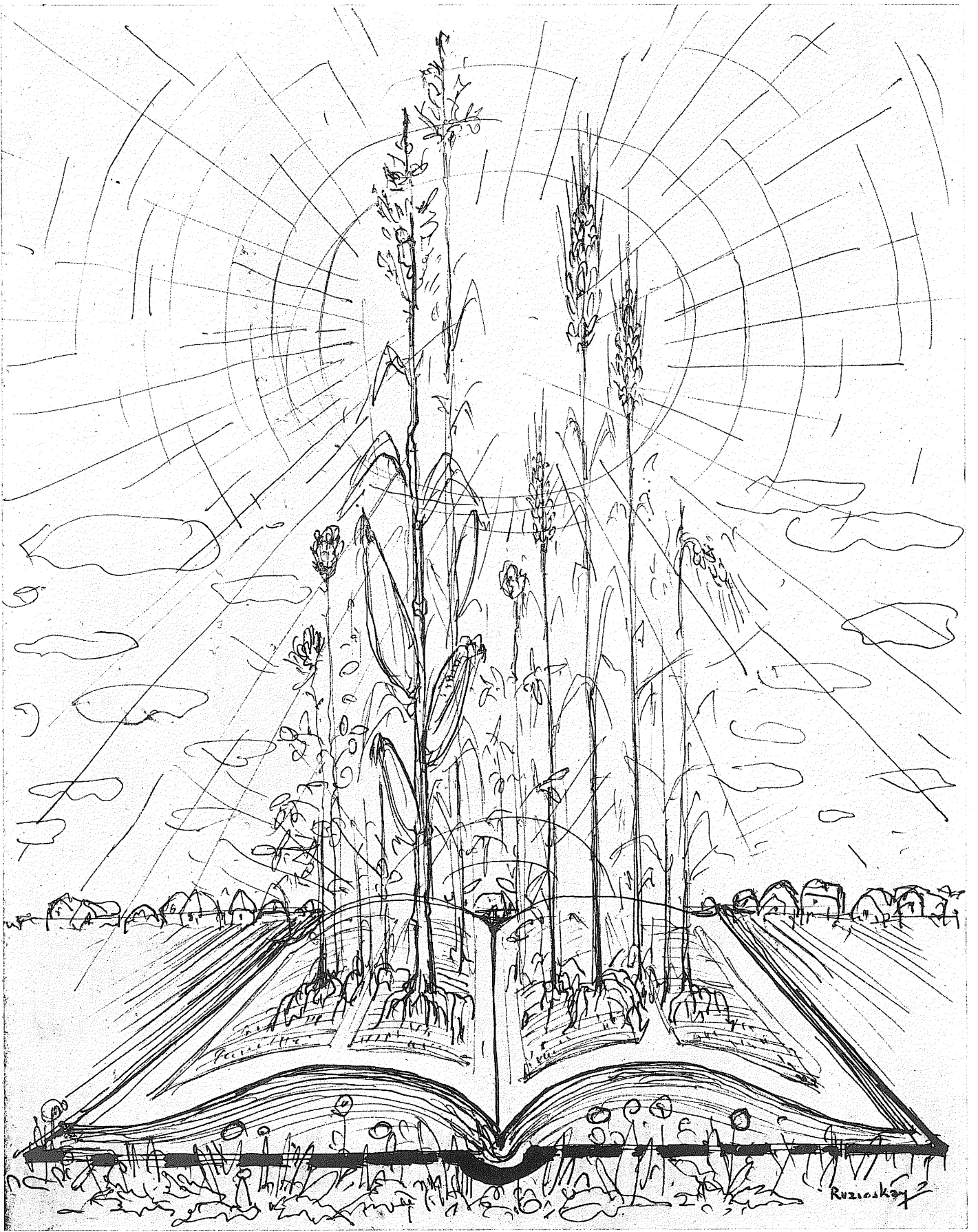

Feleségem ismerte némely növények gyógyító erejét... házi patikát rendezett be. Az volt szívének gyönyörúsége, ha a szegényeken segíthetett.

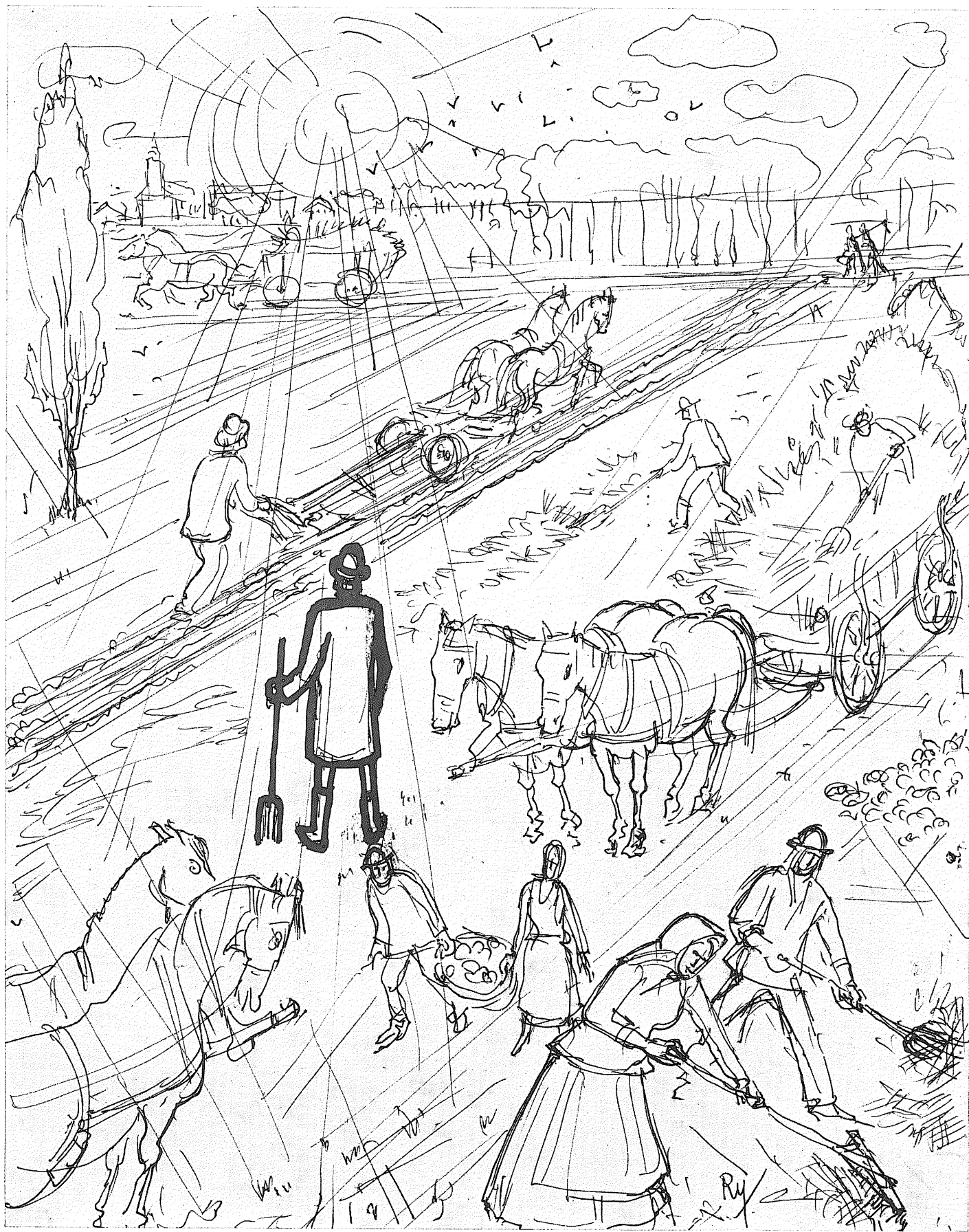

a terméketlennek tartott szikesföld művelésével kezdtem... használható állapotba hoztam a talajcserével, digózással.

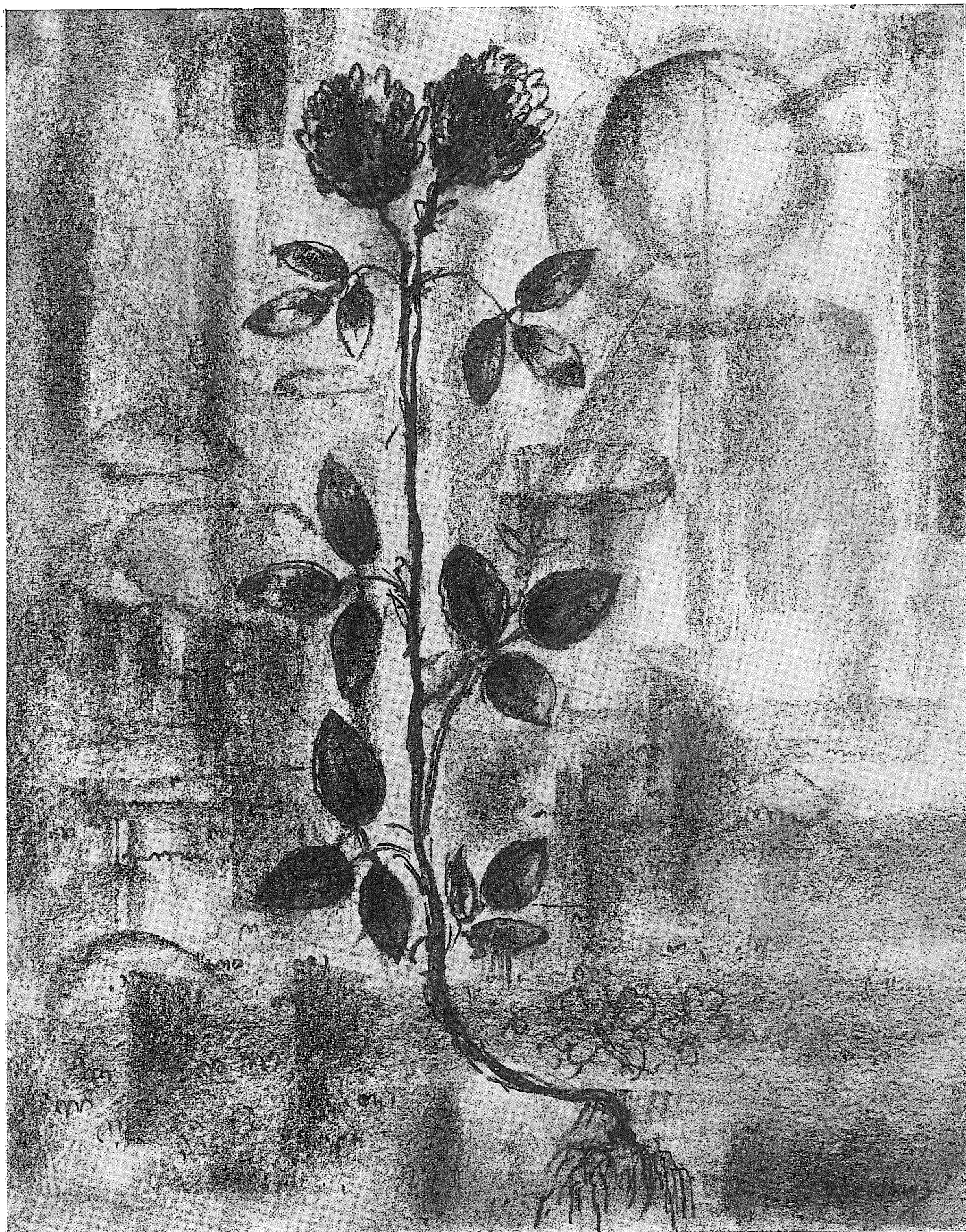
A reggeli könyörgések alkalmával: kimutattam a természetben nyilatkozó nagyot, szépet és hasznosat.

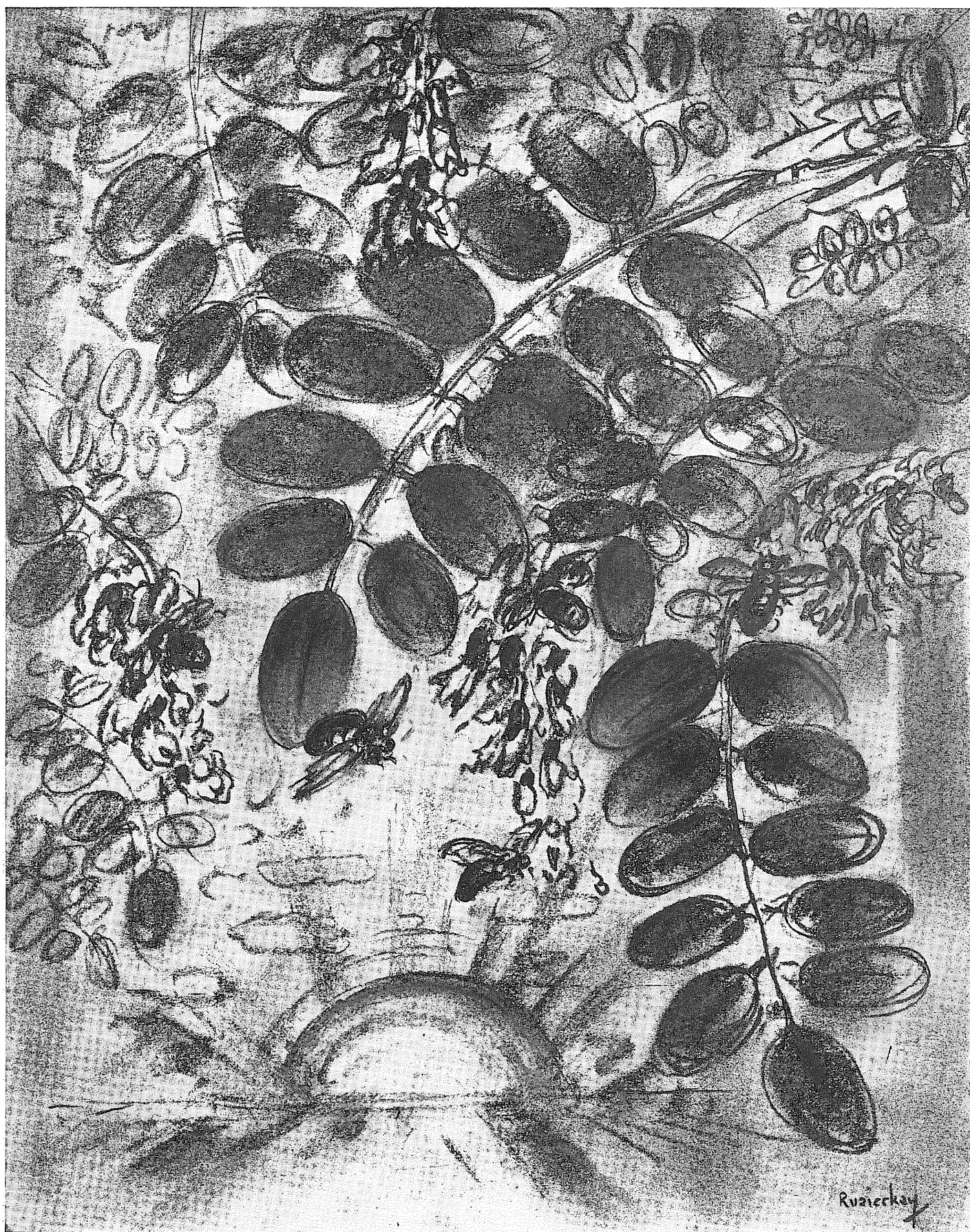
A lucernamagból 1788-ban 8 mázsát kaptam... ezen gazdasági cikknek leghasznosabb, a magyar éghajlatnak legkedvezőbb volta fényesen bizonyult! Lovaim kénytelenek maguk bekeresni bérüket és abrakjukat.

Különféle próbálgatás után meggyőződtem
a lóherének... rendkívüli hasznosságáról.
A „szarvasiak”... sok kövér tejet, sajtot
nyernek.

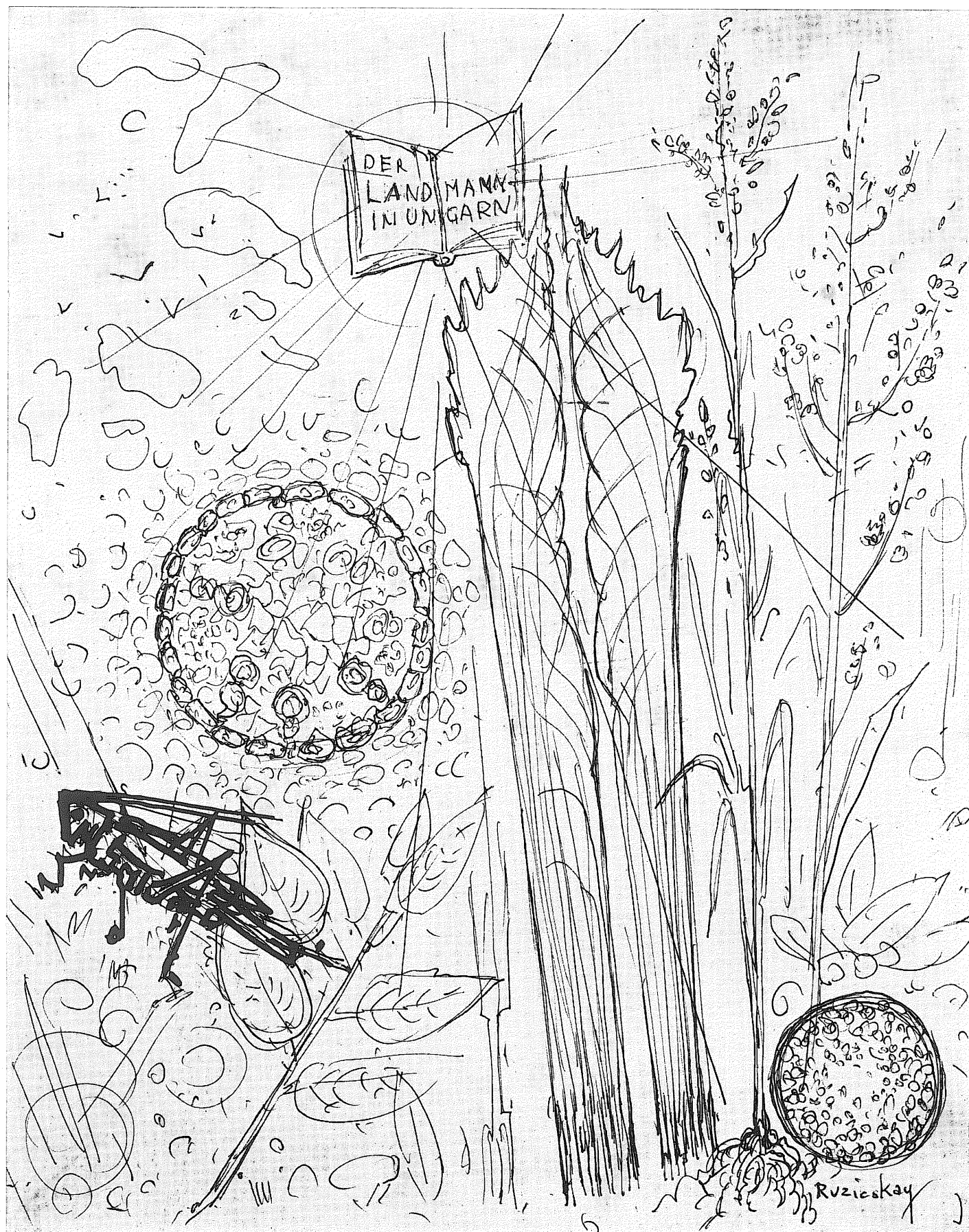

300 féle fát ültettem ... Fatenyésztésemnél
... carolinai, és kanadai akácot neveltem
... ezen a faszegény vidéken.
A méhészetben nagy gyönyörűségem volt.

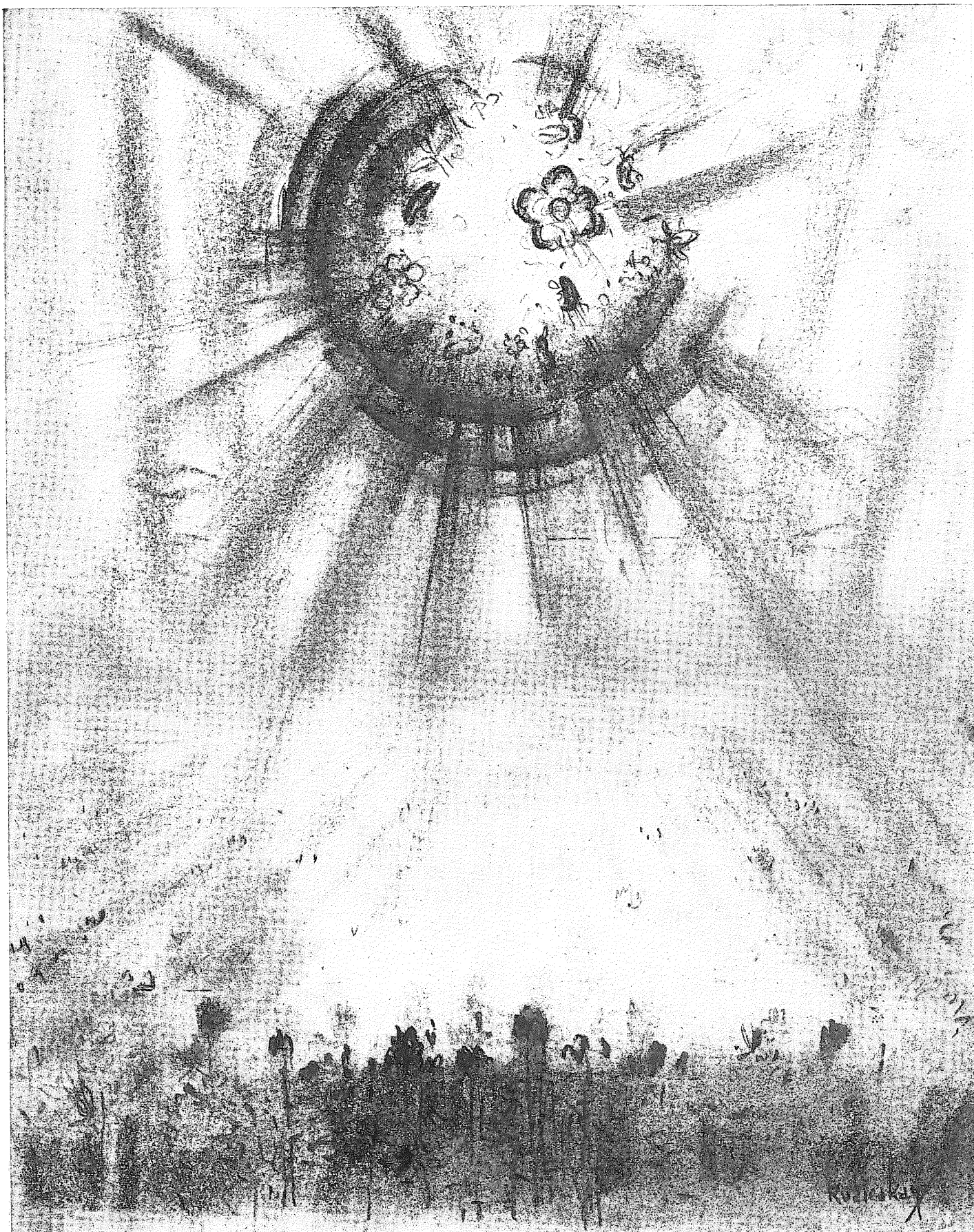
Az eperfának ültetése... selyembogarak
felnevelésén keresztül, a selyem legombo-
lyításáig, minden a gyermekek kezén ment
keresztül.

Hogy lehetne a közhasznú ismereteket, és ismeretlen terményeket könnyebben kedvelté tenni?

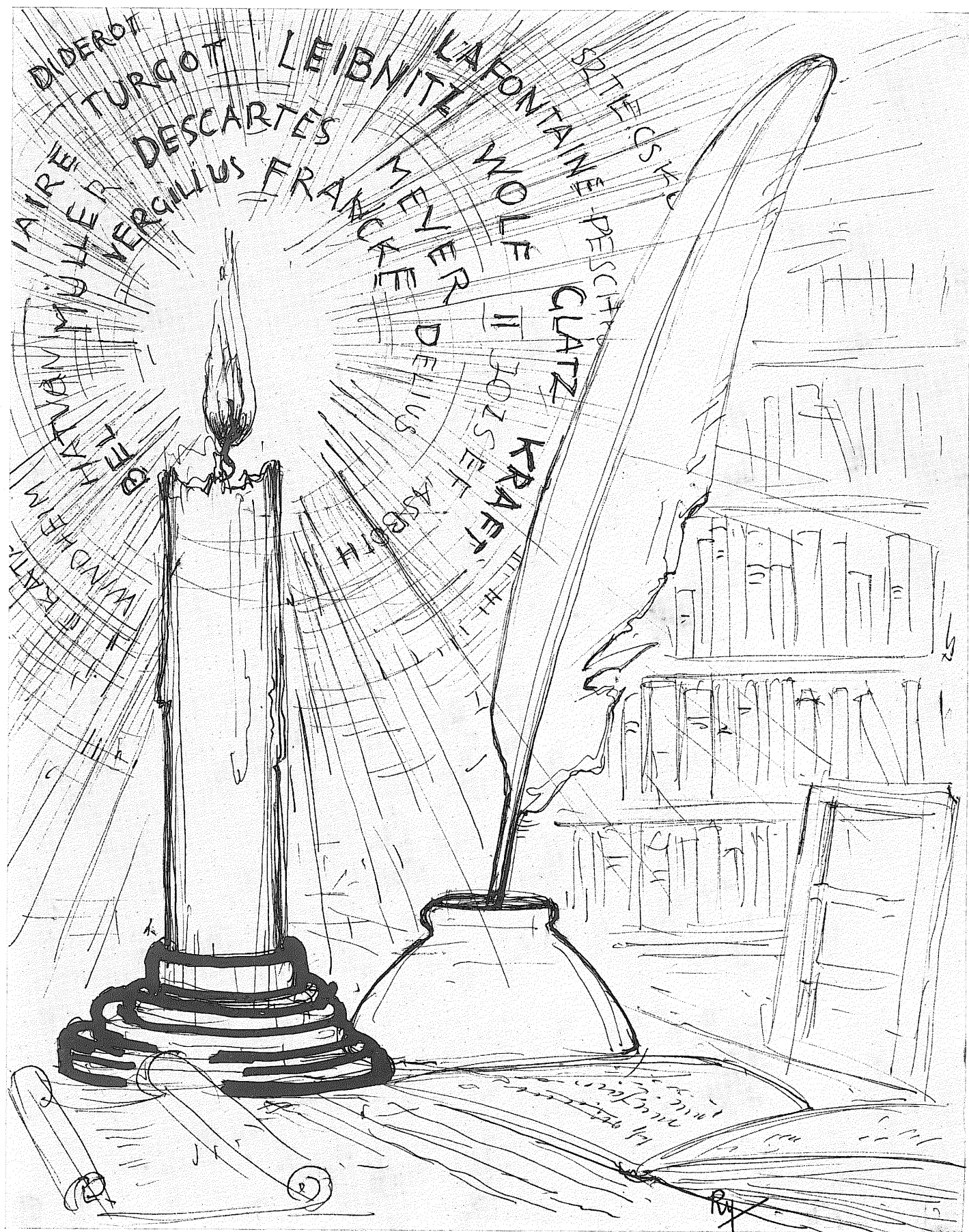

Hol vannak még, a mi hazánk felvirágoztatásához annyira szükséges tudományok: a gazdasági növénytan... a gazdasági természetrajz, és gazdasági vegytan

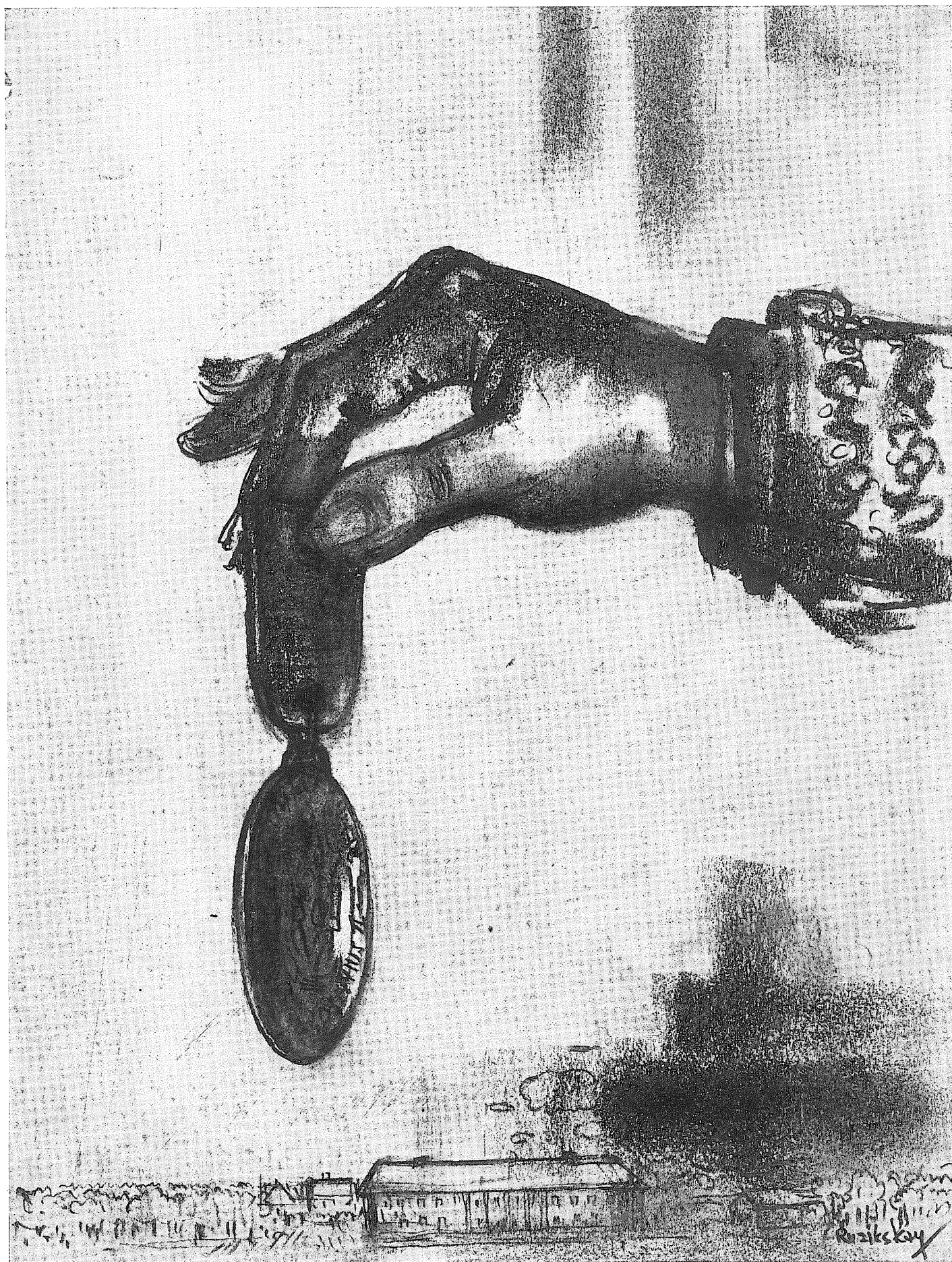
TÍZ ÉVI

kísérletezés után elhatároztam magamban, hogy intézetemet nyilvános tanintézetekkel fogom összekapcsolni. Ezen gyakorlati gazdasági és ipariskolának eszménye abból állott, hogy benne a paraszti és polgári gyermekek... úgy szerezzék meg a minden tekintetben szükséges reálismereteket... hogy tudják az államélet különféle viszonyai között helyesen alkalmazni.

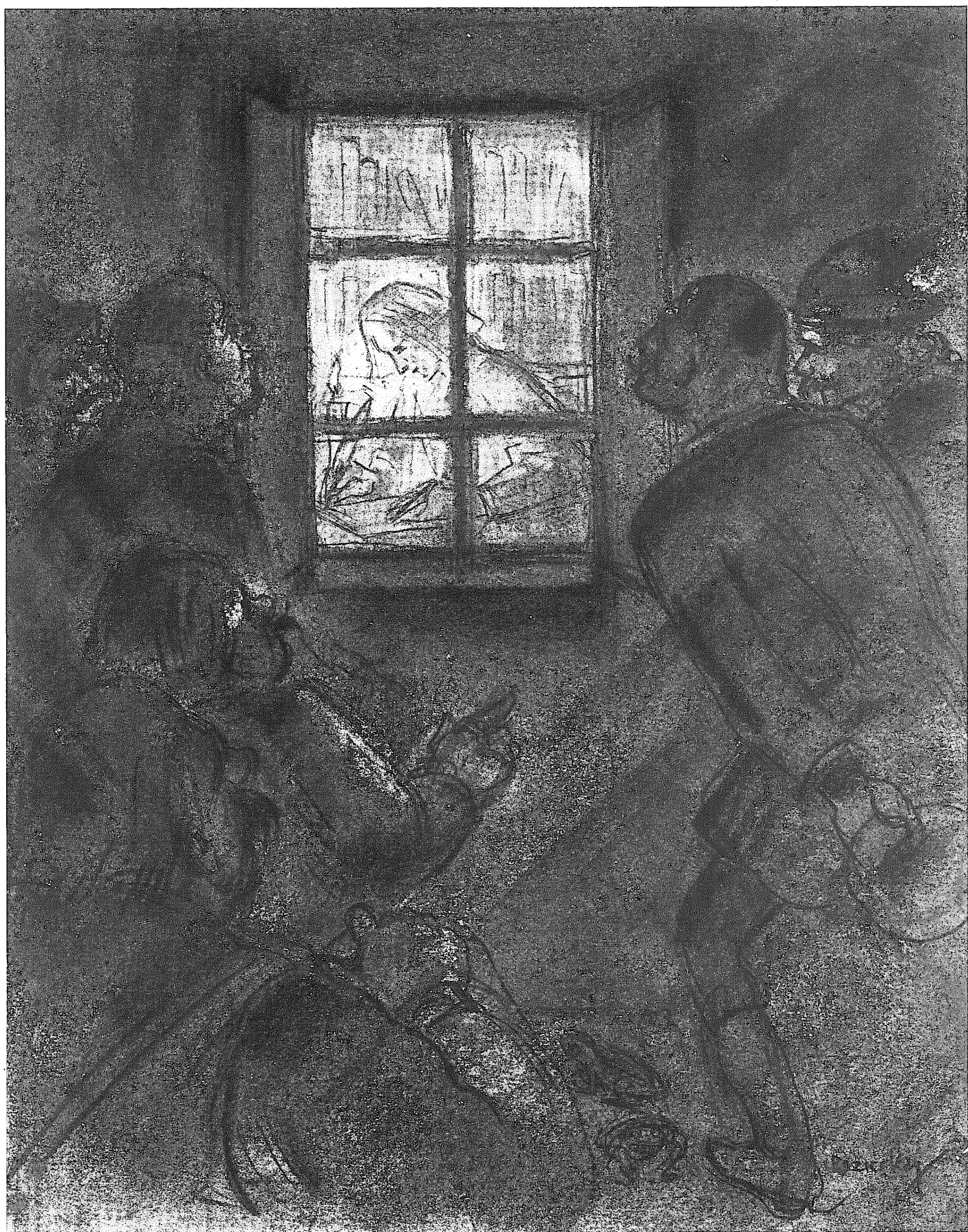
A nagy, szilárd épület négy hónap alatt felépült.

II. József királyi leiratban: „vörös szalagon függő 25 arany értékű érmet adott át nekem, mint az intézet alapítójának.”

GYŰLÖLET, IRIGYSÉG, GÚNY

Midőn az én tanrendszeremet az ország gondolkodó férfiai, úgymint külföldiek, általános tetszéssel fogadták, akkor az obscurusok és schlendriánok gyűlölni kezdték azt...

Minthogy híveim mindég könyv mellett találtak, azzal kezdtek gyanúsítani, hogy még nem tanultam ki azt, amit kellett volna.

Ilyen emberek lázították fel ellenem híveimet.

Az embereknek különösen egy osztálya . . .
„a feketekabátok”

részeg irígyek.

Az én szép és drága faiskolámban és gazdasági kertemben 6 napon át 7 közösségi bika pusztított.

Azt kaptam feleletül, hogy a bikának nem lehet parancsolni, ha nem ültettem volna fákat, akkor a bikák nem pusztították volna el...

Szenvedéseim nagyban szaporodtak azáltal, hogy azon jót... hazámra és az emberiségre hasznosnak ismerve fel... nem bírtam keresztül vinni.

Az előljárók oh oly gyakran, nem akarták elfogadni, s utamba nehézséget gördítettek. Iskolámat bezárták...

Az általam oly szerencsével űzött helyesebb földművelés, földkeverés „vakond” címet szerzett nekem.

Dr. Józsa orvos leveléből a megye vezetéséhez: „... Tessedik ellen villámok szóratnak, gyűlöletszülte rágalmak hintetnek”

„Nagy lelki gyötrelem miatt szenved olyan-
nyira, hogy félő, miszerint agyrázkódás”

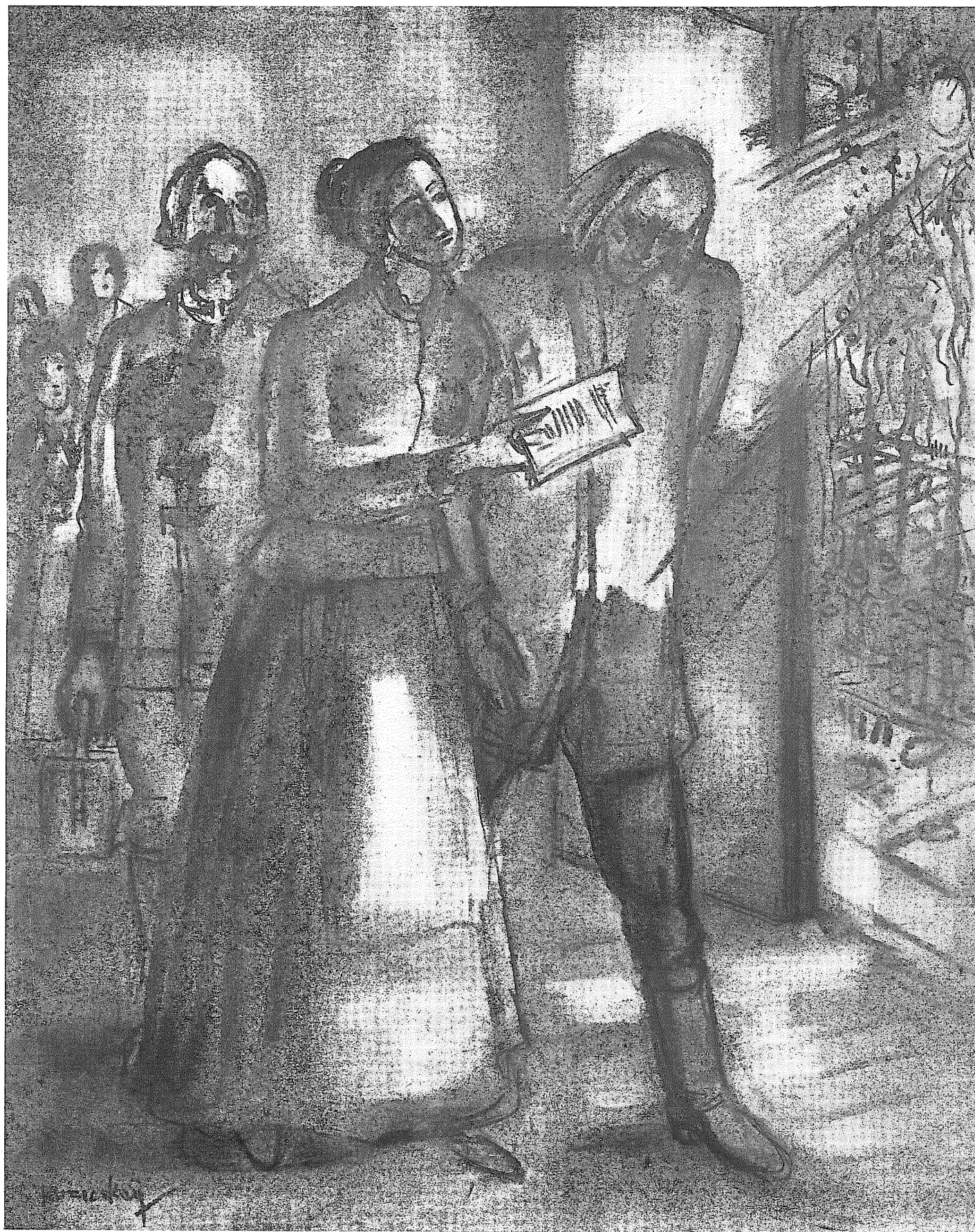

„... és elmeháborodás fogja éni.”

MIUTÁN AZ INTÉZET

annyi fáradság, annyi gond és költség dacára . . . megbukott. Az olvasó könnyen elképzelheti az én érzékeny szívemnek iszonyú fájdalmát.

Csakhamar több kedves leirat érkezett . . . melyek az alvó intézetet újra felköltötték . . . 1803-ban kétszer szólítottak fel, hogy az oroszországi tan és gazdaszatügyet rendezem. A keszthelyi gazdasági intézet alapításához kikérték tanácsaimat. Ülnökévé és munkatársává választottak. Engem vallottak Magyarországon a legelső gazdasági iskola alapítójául.

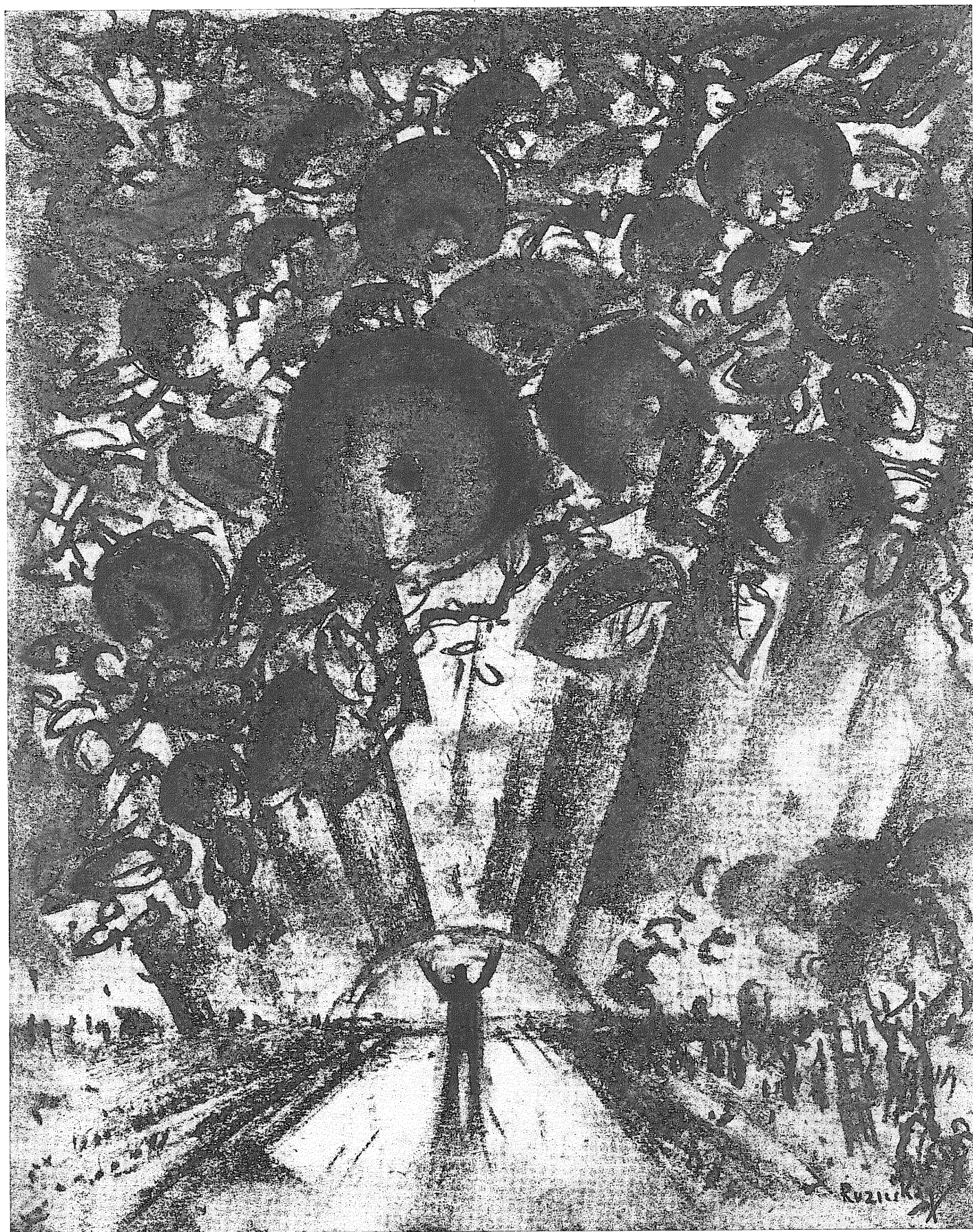
Ez ismét felbátorított

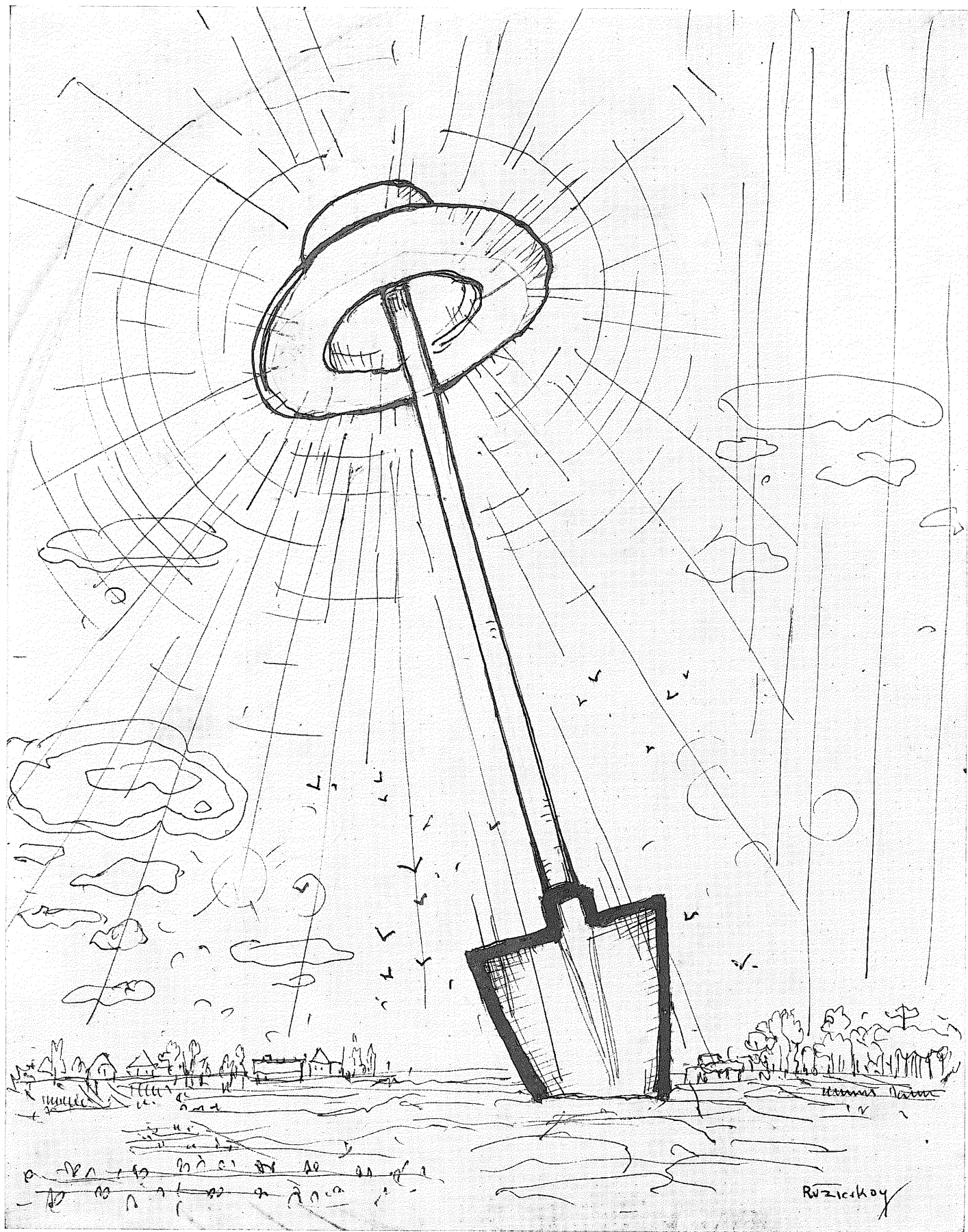
A gyakorlati gazdasági kertben... kézzel-
foghatóan ismertetem, különféle kerti ve-
temények, gyümölcsnevelés módjait...

Ó mi szép, mi jóval bővelkedett azon nagy hatáskör, melyet én 50 esztendő alatt az utamba gördített minden akadályok dacára betölteni igyekeztem.

Bő gyümölcsöket termett a mag, melyet
szóval és írással elhintettem

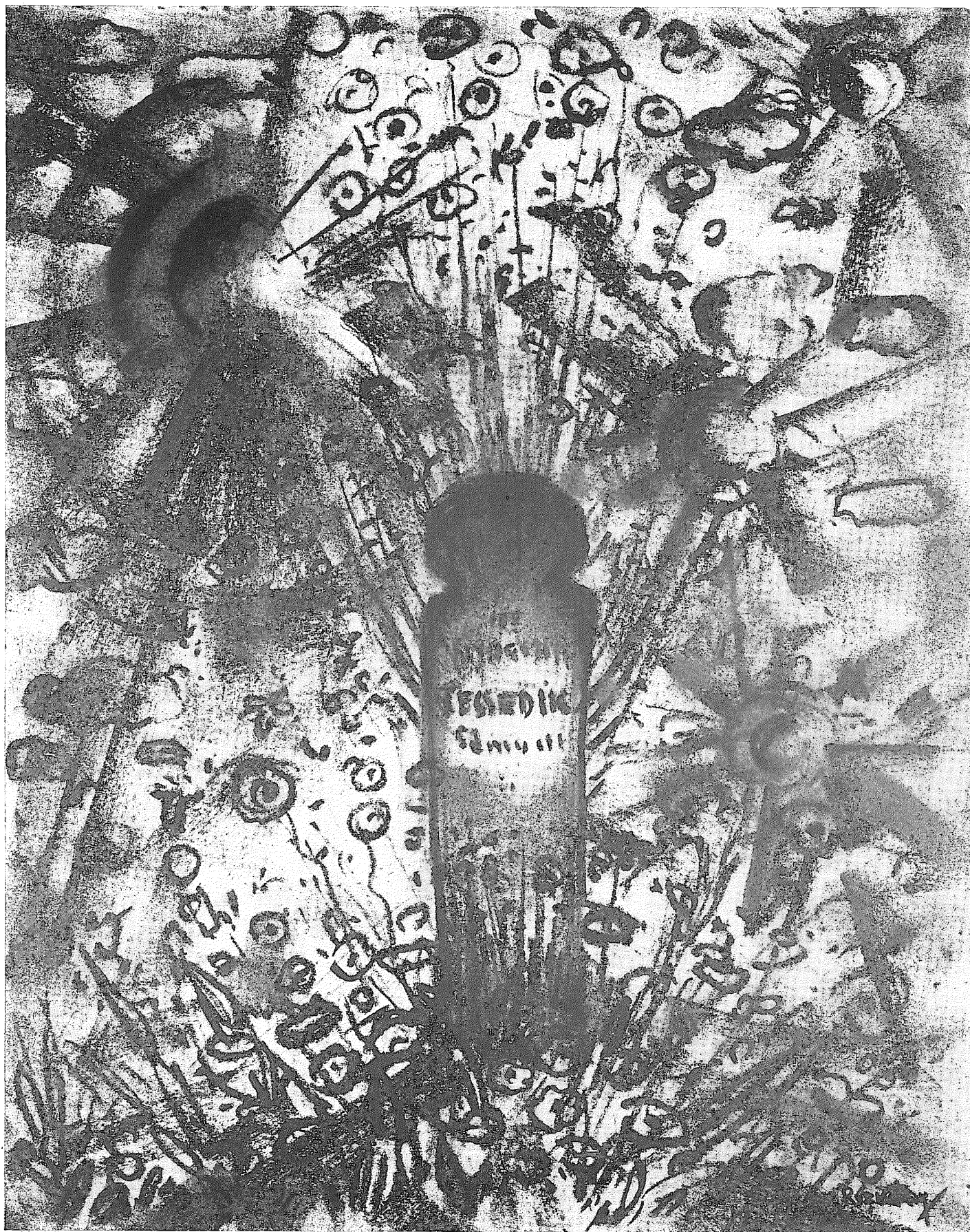

Elmúlt a menydörgés, villám, most csendes,
áldásos eső hull...

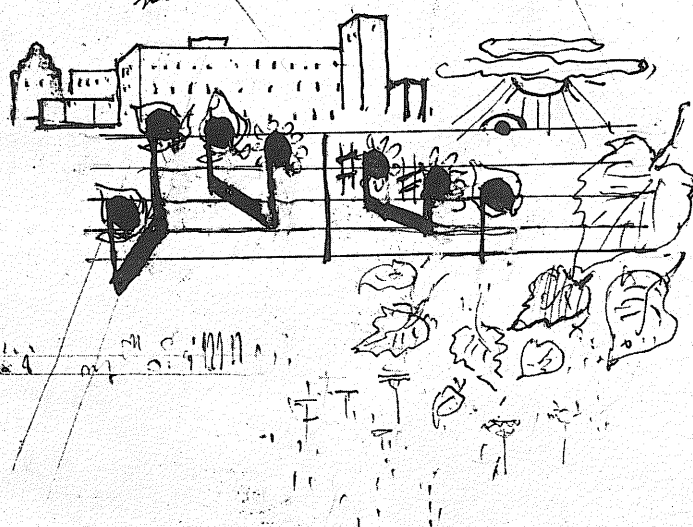
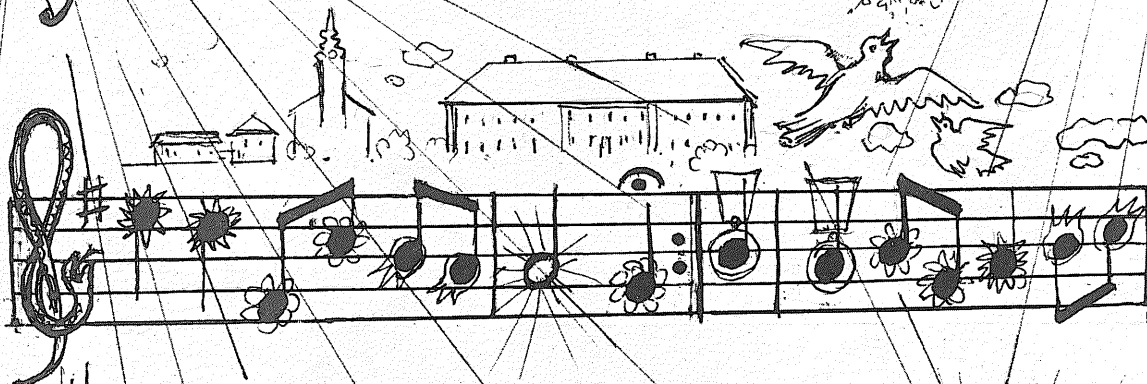
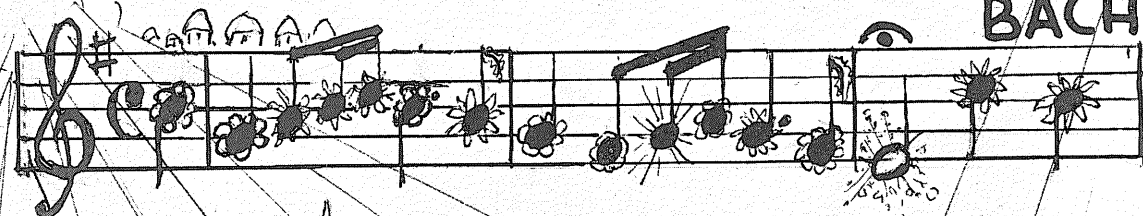
ÉN REMÉLTEM

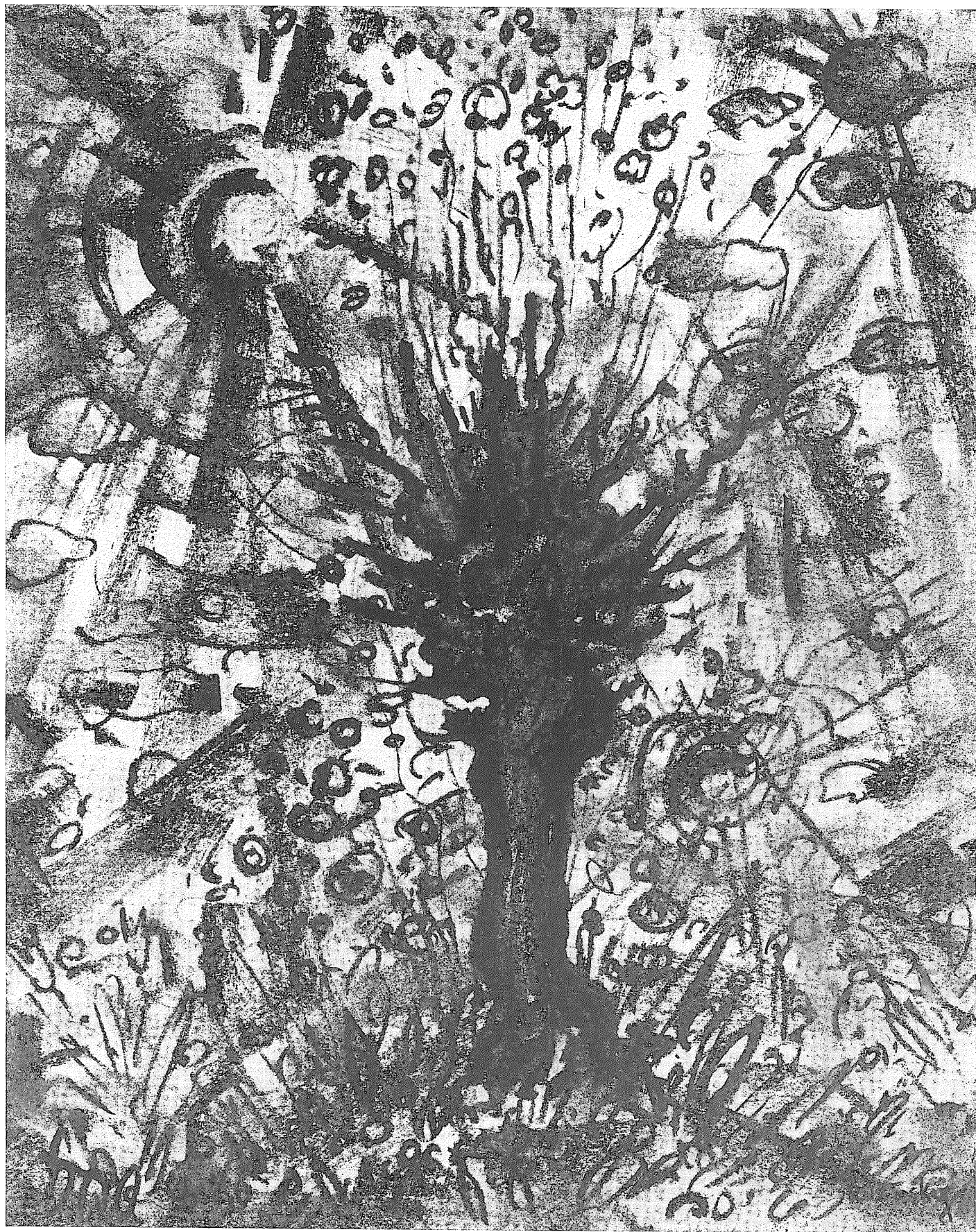
... hogy még síromon ki fognak kelni ama virágok, melyeknek magvait talán idő előtt, talán terméketlen földbe, jó remény fejében elvetettem."

"LÉGY ELÉGEDETT ÉS NYUGODJ MEG (SENDBEN)
"Gib dich zufrieden und sei stille"

BACH

EZ TESSEDIK SÁMUEL

életének rajzos története. Az volt a szándékom, hogy a kréta tónusaiban életre keltsem egy nagy ember tevékenységét, aki ott élt és alkotott, ahol én is születtem, az Alföldön, Szarvason.

Ha Tessedik Sámuel életéről el tudtam mondani ebben a formában valamennyit, úgy a jelen, mint a jövő nemzedék számára, akkor megnyugodva teszem le a rajzeszközöket, remélve, hogy munkám nem lesz hiábavaló.

1970-ben Tessedik Sámuel halálának 150. évfordulóján

RUZICKSKAY GYÖRGY
festőművész

IRODALOM

Tessedik Sámuel „Önéletírása” (e könyvben felhasznált szöveg.)

(Zsilinszky Mihály 1873, Nádor Jenő 1942.)

Hamzó Lajos
Nádor Jenő–Kemény Gábor
Tóth Lajos
Vincze László
Wellman Imre
Könyvei és tanulmányai

Tessedikné növényi gyógyszerei: (Tessedik „Önéletírása” alapján:)

borsmenta
bodzavirág
ürmös
székfűvirág
attikai balzsam
gyökerek
pápfű
pézsmacsütlőke
oroszlánfogfű

Tessedik Sámuel „Önéletrajzírása”-ban felsorolt főbb írásai:

144 értekezés különböző tárgyakról
400-nál több Intézeti okmány
A paraszt ember Magyarországban. (Der Landman in Ungarn 1784–1786)

Pedagogische Ideen und Grundsätze
Új módja a rétek igazításának 1801
(Neuer Wiesen Rektifikations Plan)
Plan der praktisch-oekonomischen Schule
zu N. Sz. Miklós
Unvorgreifliche Gedanken ...
Beantwortung der so wichtigen Petersburger Preiss-Frage Memorabilia Szarvaschiensia
(Szarvasi nevezetességek)
Übersicht der Szarvascher praktisch-oekonomischen Industrial Instituts 1780–1805
stb.

Az első gazdasági iskola Tessedik által készített emléktáblájának latin szövege, Szarvason:

HOC INSTITUTO
PEFILITUR E SCHOLIS PATRIAE
QUOD INDUSTRIAE MONUMENTUM
UT CONSULERET POSTERITAM
POSUIT
POPULUS SZARVASCIENSIS
A. 1791

Шамуель Тешедик — как экономической преобразователь, является инициатором практического воспитания молодежи в Венгрии и создателем первой хозяйственной и технической школы, родился в 1742-м г. и умер в 1820-м году. Учебные занятия он совершал в Пожоне, Дебрецене, потом Эрлангене (Германия). При теологических учениях он художное содержание экономической науки века и его высаживал в Сарваше в дух народа. Его жизненная педагогическая система привлекала в то время более 900 учеников и учениц в Сарваш.

С распроетранением клевера, люцерны, акации и многочисленных фруктовых и хозяйственно-полезных доровьев, равно как и с удобрением солончаковой почвы мер-

гелем он оказал до сего вечное действие на жизнь Венгерской низменности. Он приобрёл много узнаний для себя, хотя часто ему приходилось бороться с предрассудками и консервативностью, но всё-таки его идеи и результаты и теперь живые.

Уже в его геды издались гео сочинения, научные работы, его научное творчество зарегистрировано и за рубежом. Эта серия зарисовки является художественным произведением художника-живописца сарвашского происхождения Дьёрдя Рузичкаи. Она готовилась на стопятидесятилетие смерти Шамуеля Тешедика с той целью, чтобы выражала судьбу, деятельность и воспоминание гения. Серия состоит из 70 рисунков, сопровождаемых и текстом „Автобиографии“ Шамуеля Тешедика. Уздаст Городской совет Сарваша в 1970-м г.

Samuel Tessedik, ein landwirtschaftlicher Reformer, Pionier der praktischen Erziehung der Jugend in Ungarn, der Begründer der ersten landwirtschaftlichen und technischen Schule, ist im Jahre 1742 geboren worden und starb in 1820. Er machte seine Studien in Pressburg, Debrecen und in Deutschland, in Erlangen. Neben seinen theologischen Studien erlernte er auch die geistigen und ökonomischen Kenntnisse seines Zeitalters und versuchte diese auch in die Seele der Bevölkerung von Szarvas zu verpflanzen. Seine praktische Erziehungsmethode zog damals mehr als 900 Schüler und Schülerinnen nach Szarvas an. Mit der Akklimatisierung der Klees, der Luzerne und des Akazienbaumes, ausserdem von mehr hundert Obstbäumen und anderen Nutzbäumen und mit der Meliration der Soda-Erde zum fruchtbringendem Boden (seine Methode heisst „digózás“) übte er eine unvergängliche Wirkung auf das Leben der Unga-

rischen Tiefebene aus. Er mand viel Anerkennung, aber er musste auch hart gegen den Konservatismus kämpfen, doch leben seine Ideen und Erfolge bis heute weiter. Eine grosse Anzahl seiner Publikationen, Essais und Bücher erschienen schon in seinem Leben und seine wissenschaftliche Arbeit wird auch im Ausland anerkannt und in Evidenz gehalten.

Diese Serie von Zeichnungen ist die Arbeit von Georg Ruzicskay, einem Maler von Szarvaser Herkunft, verfertigt aus dem Anlass des 150-sten Jahrestages von Tessedik's Tode, mit der Absicht, das Schicksal, Werk und das Andenken dieses grossen Geistes auszudrücken.

Die Serie besteht aus 70 Zeichnungen und sie werden von Zitaten aus Tessedik's Selbstbiographie“ begleitet.

Herausgegeben vom Szarvaser Stadtraat im Jahre 1970.

Samuel Tessedik qui apporta de profondes réformes dans l'agriculture en Hongrie, fut aussi le promoteur d'une éducation pratique de la jeunesse et créa la première école technique d'Agriculture de Hongrie.

Il naquit en 1742, mourût en 1820, il fit ses études à Pozsony, puis à Debrecen et enfin à Erlangen en Allemagne.

Parallèlement à ses études théologie, il assimila les conceptions et la science de son époque en matière d'agriculture, puis il s'efforça de les implanter dans la population de Szarvas. Son système d'éducation pratique attira à l'époque plus de 900 élèves, garçons et filles. En réalisant l'implantation du trèfle, de la luzerne, de l'acacia et de plusieurs centaines d'arbres fruitiers et utiles, en rendant cultivables les sols sodiques de cette région de plaine, il exerça sur la vie de l'Alföld (grande plaine,

hongroise) une influence impérissable qui, de nos jours encore, se poursuit.

Ils'acquit beaucoup de reconnaissance mais, hélas! il dû lutter durement contre les esprits rétrogrades, cependant ses conceptions, les résultats de ses recherches vivent encore de nos jours.

De nombreux documents, études et livres furent édités à son époque, dont, même à l'étranger, on reconnût la valeur.

La série de dessins que nous présentons est l'oeuvre du peintre György Ruzicskay, natif de Szarvas: elle a été réalisée pour le 150-ème Anniversaire de la mort de Samuel Tessedik, dans le but d'exhalter le souvenir, l'oeuvre et le destin d'un grand esprit. Elle comprend 70 dessins, accompagnés de textes pris dans é „Autobiographie” de Samuel Tessedik.

L'édition est due au Conseil Municipal de Szarvas, en 1970.

Samuel Tessedik, an agricultural reformist, a pioneer of agricultural practical education of youth in Hungary, the founder of the first technical agricultural school, was born in the year 1742 and died in 1820. He had his education in Pozsony, Debrecen and in Erlangen in Germany. In addition to his theological studies he acquired the knowledge of spiritual and economic sciences of his age and tried to transplant it in the soul of the people in Szarvas. His practical educational method was very attractive for more than 900 pupils, both boys and girls, who came to Szarvas.

He made an imperishable effect on the life of the Great Hungarian Plain with the domestication of trifolium, lucerne (alfalfa), acacia and hundreds of fruit-trees and other useful trees, and with the reclamation (melio-

ration) of the alkali-soils. His method was the so called „digózás”. He met with much recognition but at the same time had to fight battles against old-fashioned ideas. Against all this his ideas and results are still alive. A great many of his publications, essays and books appeared in his age and his scientific work is well known abroad as well.

This series of drawings was made by George Ruzicskay, a painter-artist born in Szarvas, on the occasion of the 150th anniversary of Samuel Tessedik's death, aiming to express the work, fate and memory of this great spirit. The series consists of 70 drawings accompanied by extracts from Samuel Tessedik's „autobiography”.

Issued by the town-council of Szarvas in the year 1970.